

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

Кафедра педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

**Декан факультету педагогіки,
психології та соціальної роботи**

Тетяна ФЕДІРЧИК/
«10» квітня 2024 року

ПРОГРАМА

**підсумкової атестації здобувачів вищої освіти
освітній рівень – перший (бакалаврський)**

ступінь вищої освіти – «Бакалавр»

Галузь знань – 01 Освіта/педагогіка

Спеціальність 012 «Дошкільна освіта»

ОПП «Дошкільна освіта (Психологія в закладах дошкільної освіти)»

Форма атестації:

**Комплексний кваліфікаційний екзамен
з дошкільної педагогіки та методик дошкільної освіти;**

**Комплексний кваліфікаційний екзамен
з психологічних дисциплін**

Чернівці – 2024

Програма підсумкової атестації складена відповідно до освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта (Психологія в закладах дошкільної освіти)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (затверджена Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, протокол № 5 від «25» травня 2020 року та введена в дію наказом ректора №142 від «27» травня 2020 року).

Розробники:

Олійник Марія Іванівна – доктор педагогічних наук, професор
Колтунович Тетяна Анатоліївна – кандидат психологічних наук, доцент
Комісарик Марія Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент
Кузнєцова Катерина Сергіївна – кандидат педагогічних наук, доцент
Журат Юлія Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент
Перепелюк Інна Романівна – кандидат педагогічних наук, доцент
Танявська Ярина Андріївна – кандидат педагогічних наук, доцент
Палагнюк Ольга Василівна – кандидат психологічних наук, асистент
Верєга Христина Іванівна – кандидат педагогічних наук, асистент
Рудницька-Юрійчук Ірина Романівна – кандидат педагогічних наук,
асистент

Погоджено з гарантом ОПП «Дошкільна освіта (Психологія в закладах дошкільної освіти)»

Гарант ОПП

(підпис)

Тетяна КОЛТУНОВИЧ

(ім'я та прізвище)

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти

Протокол № 10 від «05» березня 2024 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Марія ОЛІЙНИК

(ім'я та прізвище)

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму підсумкової атестації підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (Наказ МОН МОН № 1456 від 21.11.2019 р.) з урахуванням Професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» (Наказ Мінекономіки №755-21 від 19.10.2021 р.), що регламентують зміст освітньо-професійної програми та вимоги до атестації здобувачів вищої освіти означеної спеціальності.

Підсумкова атестація проводиться як комплексна перевірка сформованості компетентностей, набутих в результаті вивчення професійно-орієнтованих дисциплін, і складається з:

1. Комплексного кваліфікаційного екзамену з дошкільної педагогіки та методик дошкільної освіти (проводиться на основі екзаменаційного білета, який передбачає перевірку теоретичних знань і практичних навичок з професійно-орієнтованих дисциплін);

2. Комплексного кваліфікаційного екзамену з психологічних дисциплін (проводиться у тестовій формі відповідно до затвердженої програми).

Програма комплексних кваліфікаційних екзаменів містить **змістові модулі обов'язкових професійно-орієнтованих компонентів**:

- «Педагогіка дошкільна»;
- «Методики дошкільної освіти»: «Основи природознавства з методикою, дошкільна лінгводидактика», «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень», «Теорія та методика фізичного виховання та валеологічної освіти», «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю», «Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку»;
- «Психологія загальна»;
- «Психологія дитяча»;
- «Педагогічна психологія з практикумом»;
- «Психодіагностика та психолого-педагогічна корекція дітей дошкільного віку з практикумом».

Зміст Програми підсумкової атестації, перелік узагальнених кваліфікаційних завдань тестової форми та екзаменаційні білети сформовані на основі навчальних програм вищезазначених навчальних дисциплін, що входять до переліку обов'язкових компонентів.

У списку рекомендованих джерел наведено перелік основної літератури до курсів.

Результати складання комплексних кваліфікаційних екзаменів визначаються за шкалою ECTS і переводяться у національну шкалу оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

У процесі підсумкової атестації перевіряють програмні результати навчання (ПР):

ПР-01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-02. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР-03. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПР-04. Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-05. Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПР-06. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПР-07. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР-08. Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПР-09. Розуміти історію та закономірності розвитку дошкільної освіти. Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний навчально-виховний простір закладу дошкільної освіти.

ПР-10. Бути знайомим з програмою раннього втручання, розуміти можливості опори на нього в подальшій роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

ПР-11. Бути знайомим з ознаками булінгу. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.

ПР-12. Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.

ПР-13. Здійснювати управління якістю освітнього процесу, керуючись психолого-педагогічними принципами його організації в системі дошкільної освіти та взаємодії з сім'єю.

ПР-14. Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

ПР-15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.

ПР-16. Проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного розвитку дітей.

ПР-17. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.

ПР-18. Володіти технологіями організації розвивального предметно- ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПР-19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

ПР-20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

ПР-21. Розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-22. Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку.

2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИК ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

МОДУЛЬ 1. ПЕДАГОГІКА ДОШКІЛЬНА

Загальні засади дошкільної педагогіки. Дошкільна педагогіка в системі наук про людину. Об'єкт, предмет, функції та завдання дошкільної педагогіки. Основні категорії дошкільної педагогіки: освіта, навчання, виховання, формування, розвиток, самоосвіта, самовиховання, саморозвиток. Дошкільна педагогіка в структурі педагогічних наук. Процес розвитку особистості. Біологічні (вродженість, спадковість) та соціальні (соціалізація, середовище, діяльність, спілкування, образ) чинники та закони психічного розвитку особистості. Вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості та їх урахування в освітньому процесі. Провідна діяльність. Провідні види діяльності особистості протягом дитинства. Система дошкільної освіти: принципи, види, рівні освіти, типи закладів дошкільної освіти. Нормативно-правове забезпечення дошкільної освіти.

Розвиток теорії і практики дошкільної освіти (історія педагогіки та дошкільної педагогіки). Педагоги-гуманісти. Педагогічна теорія Я.А. Коменського. Вікова періодизація та освітня система Я.А.Коменського. Принципи природовідповідного виховання. Дидактика Я.А. Коменського. Погляди на виховання дітей дошкільного віку. Книга “Материнська школа”. Проблеми розвитку особистості в педагогічній спадщині Г. Сковороди. Гуманістичні ідеї в педагогічних поглядах Г.Сковороди. Ідея природного виховання. Погляди щодо гармонійного виховання особистості. Роль батьків у вихованні дітей. Антропоцентризм як провідна ідея творчості К. Ушинського. Філософські та психологічні засади педагогічних поглядів К. Ушинського. Взаємозв'язок педагогіки з психологією. Єдність навчання та виховання. Принцип народності виховання. К.Ушинський про гармонійний розвиток особистості. Гуманістична педагогіка В. Сухомлинського. Філософія дитинства і дитячого щастя. Мета і завдання виховання. Закономірності, принципи й рушійні сили виховного процесу. Методи виховання. Виховання всебічної та гармонійної особистості. Єдність морального та розумового виховання. Гармонія між колективом та особистістю. “Вільне виховання” в педагогічній спадщині М. Монтесорі. Особливості виховання та розвитку дітей дошкільного віку. Завдання та принципи виховання дітей дошкільного віку. Дидактичний матеріал у системі М. Монтесорі. Роль педагога в педагогічній системі М. Монтесорі. Своєрідність і привабливість ідей та технології М. Монтесорі. С.Френе: школа успіху і радості. Сутність та зміст педагогічної концепції С.Френе. Сутність технології дошкільної освіти С.Френе. Методичні основи організації освітньої роботи з дітьми дошкільного віку за технологією С. Френе. Вальдорфська педагогіка Р. Штайнера. Основні положення альтернативної технології Р.Штайнера. Особливості вальдорфського дитячого садка. Основи ритмічності в організації роботи вальдорфського дитячого садка. Середовище для розвитку дітей в вальдорфському садку. Єдність виховання й життя дітей.

Напрями виховання дітей раннього та дошкільного віку. Сутність і структура процесу виховання, його мета і завдання. Поняття виховного впливу та взаємовпливу. Принципи процесу виховання. Характеристика основних принципів виховання. Зміст процесу виховання. Системний підхід у структуруванні змісту національного виховання. Основні напрями національного виховання (моральне, громадянсько-патріотичне, розумове, естетичне, фізичне, валеологічне, трудове, екологічне, статево-гендерне, правове, економічне): сутність, методи та форми виховання здобувачів дошкільної освіти. Методи виховання. Групи методів: формування свідомості особистості; організації діяльності і

формування досвіду суспільної поведінки; стимулювання поведінки і діяльності; контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні. Форми організації процесу виховання: масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи.

Основи дидактики дітей дошкільного віку. Педагогіка дитинства. Сутність та характеристика навчальної діяльності дошкільника. Дидактика як теорія освіти і навчання: сутність, основні категорії. Процес навчання: сутність і зміст, двосторонній характер, функції (освітня, виховна, розвивальна), структурні елементи навчання (мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми організації навчання, його результати). Научіння, учіння, навчання. Закономірності та принципи навчання. Зміст дошкільної освіти: сутність, нормативне забезпечення. Знання, уміння, навички, компетентності. Структура навчально-пізнавальної діяльності здобувачів дошкільної освіти (сприймання-осмислення-розуміння-узагальнення-закріплення). Поняття «метод», «прийом» навчання. Методи навчання. Їх характеристика та класифікації за: джерелом інформації (словесні, наочні, практичні); характером пізнавальної діяльності (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, пошукові); логікою пізнання (Індуктивні, дедуктивні, традуктивні). Загальні вимоги до вибору методів навчання. Засоби навчання: їх ознаки, функції та характеристика. Технічні засоби навчання (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні, мультимедійні, інформаційно-комунікаційні). Види навчання (пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, індивідуальне, інтегроване, диференційоване, ігрове, дистанційне). Форми організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів дошкільної освіти: фронтальна, групова, кооперативна, колективна, парна, індивідуальна. Поняття і види педагогічних технологій (розвивальні, проектні, проблемні, ігрові, інтерактивні). Організаційно-методична робота з обдарованими дітьми дошкільного віку. Організація освітнього процесу дітей з ООП в закладах освіти. Універсальний дизайн в дошкільній освіті: поняття, принципи та особливості організації.

Ігрова діяльність дітей дошкільного віку. Гра як провідний вид діяльності дітей: види та особливості. Розвиток ігрової діяльності у дітей раннього і дошкільного віку. Творчі ігри дітей раннього і дошкільного віку: види, особливості проведення та педагогічне керівництво. Дидактичні ігри у закладі дошкільної освіти: поняття, види, значення, структура та педагогічне керівництво. Організація ігрової діяльності дітей раннього і дошкільного віку в сучасному закладі дошкільної освіти. Особливості використання іграшок у роботі з дітьми раннього і дошкільного віку. Педагогічне керівництво іграми у закладі дошкільної освіти.

Взаємодія закладу дошкільної освіти, сім'ї і школи. Сім'я як основа соціалізації особистості дитини. Партнерська взаємодія: концептуальні основи та принципи. Наступність між дошкільною та початковою освітою: нормативне і теоретично-методичне забезпечення. Готовність дошкільника до школи: поняття, види та особливості діагностики.

Особливості навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивна освіта: нормативне забезпечення та основні категорії (особа з особливими освітніми потребами, інклюзія, інклюзивна освіта). Діти з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку. Принципи організації роботи з дітьми з ООП. Основні завдання інклюзивного навчання. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Рівні підтримки дітей з ООП. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами. Адаптація та модифікація навчальних програм. Індивідуальна програма розвитку.

Основна література до курсу:

1. Аргіропулос Д., Тарнавська Н. Інклюзивна педагогіка: Навчальний посібник для науково-педагогічних працівників, студентів закладів вищої освіти. Житомир: Вид. О.О. Євенок,

2020. 248 с. URL: http://eprints.zu.edu.ua/31307/1/макет_інклюзивна%20педагогіка.pdf
2. Задорожна-Княгницька Л.В, Історія педагогіки : навчальний посібник для студентів ЗВО. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 364 с.
 3. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12 січня 2021 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
 4. Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів: монографія / С. А. Васильєва, Н. В. Гавриш, В. В. Рагозіна. за наук. ред. Н. В. Гавриш. — Кропивницький : ІМЕКС - ЛТД, 2021. 226 с.
 5. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с. URL: [http://interactive.ranok.com.ua/upload/file/Інклюзія/Navch%20ditei%20z%20osobl%20osvitnimy%20potrebamy%20v%20inkl%20seredovyschi%20\(Kolupaieva_Taranchenko\).pdf](http://interactive.ranok.com.ua/upload/file/Інклюзія/Navch%20ditei%20z%20osobl%20osvitnimy%20potrebamy%20v%20inkl%20seredovyschi%20(Kolupaieva_Taranchenko).pdf)
 6. Матвеева Н. Основи інклюзивної педагогіки зі вступом: практикум : навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2020. НАІР, 188 с.
 7. Пихтіна Н. П. Педагогіка гри: лекції : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. 209 с.
 8. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. 4-те видання, перероблене. Київ: ВЦ «Академія», 2018. 408 с.
 9. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. 4-те видання, перероблене. Київ: ВЦ «Академія», 2018. 408 с.
 10. Поніманська Т.І., Дичківська І.М. Дошкільна педагогіка. Практикум. Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів, спеціальність «Дошкільне виховання». Київ: Видавничий Дім «Слово», 2007 352 с.
 11. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна». 2019. 300 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inkluziya_vnz.pdf
 12. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ – 2000», 2020. 264 с.

МОДУЛЬ 2. МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Основи природознавства з методикою

Методологічні засади основ природознавства з методикою. Предмет методики ознайомлення дітей з природою як педагогічної науки. Основи методології ознайомлення дітей з природою. Вплив методів ознайомлення з природою на біологічні та психолого-педагогічні науки. Основні завдання ознайомлення дітей з природою (розумове, сенсорне, моральне, естетичне, фізичне). Методи в ознайомленні дітей з природою.

Історія становлення основ природознавства з методикою. Роль педагогічних поглядів Я.-А. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, Й.-Г. Песталоцці, М. Монтесорі, Ф.-В. Фребеля в становленні методики ознайомлення дітей з природою. Формування особистості дитини засобами природи в теорії та практиці діячів освіти України: М. Ліндфорс, Н. Лубенєп, С. Русова, А. Макаренко, В. Сухомлинський, А. Гончаренко, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Лисенко.

Особливості організації освітньої роботи в закладі дошкільної освіти з ознайомлення дітей з природою. Особливості Базового компоненту дошкільної освіти - освітньої лінії «Дитина в природньому довкіллі». Основні завдання і зміст роботи з дітьми раннього та дошкільного віку з розділу «Дитина в природньому довкіллі». Особливості організації роботи по ознайомленню з природою з дітьми з ООП у закладі дошкільної освіти.

Ознайомлення дітей з природними умовами України в закладі дошкільної освіти.

Ознайомлення дітей у закладах дошкільної освіти з: рельєфом, вплив ендегенних і екзогенних факторів на морфоструктуру, головні риси; височинами, низовинами та гірськими районами України, особливостями клімату, його значення та закономірність в Україні; сприятливі та несприятливі метеорологічні явища; видами ґрунтів, основними напрямками охорони ґрунтів в Україні; значеннями води для життя на Землі та необхідність води для людей, рослин і тварин; вплив річок, озер, водойм на навколишнє середовище; видами сільськогосподарської діяльності.

Рослинний та тваринний світ природних зон. Планетарна роль рослин (фотосинтез) в природі. Необхідність рослинного світу для людей та тварин. Лікарські рослини. Тваринний світ, їх значення в природі: у формуванні ландшафту, вплив на рослинний покрив, очищення природного середовища, роль в житті людини. Необхідність збереження рослинного та тваринного світу. Червона книга України.

Ознайомлення дошкільників з сезонними змінами в природі. Ознайомлення дітей раннього та дошкільного віку з причинами змін пір року. Сезонні явища в неживій природі, рослинному світі (цвітіння рослин восени, повторне цвітіння дерев, характерні ознаки листопаду та його значення, підготовка до зими трав'янистих рослин, визрівання і поширення насіння; стан рослин взимку; рух соків на весні, весняне цвітіння; розквіт рослин влітку, цвітіння декоративних рослин та ін.). Сезонні явища в житті тварин (осіння життєдіяльність дощових черв'яків; підготовка комах до зими; життя птахів восени, причини та послідовність їх відльоту; осінні зміни в житті звірів; зимівля птахів; діяльний спосіб життя звірів взимку; пробудження тварин з приходом весни; вигодовування і виховування потомства у тварин).

Куточок природи як основна матеріальна база ознайомлення дітей з природою. Навчально-виховне значення куточка природи у закладі дошкільної освіти. Розміщення і обладнання. Кімнатні рослини – постійні мешканці кутка природи: красивоквітучі, цибулинні, декоративно-листяні, ампельні та виткі, сукуленти (поливання, пересаджування, перевалка, підживлення, підрізування, боротьба з хворобами та шкідниками). Тварини в кутку природи (акваріумні риби, птахи в кутку природи, утримування ссавців, тварини - тимчасові мешканці кутка природи). Охорона природи.

Значення земельної ділянки у здійсненні основних завдань ознайомлення дітей з природою. Значення ділянки у здійсненні основних завдань ознайомлення дітей з природою. Планування ділянки, вимоги до озеленення: гігієнічні, педагогічні. Дерев та кущі на ділянці. Газони на ділянці. Влаштування кутків для дорослих рослин. Квітники на ділянці. Город на ділянці. Догляд за рослинами городу. Плодовий сад на ділянці та догляд за ним. Дрібні свійські тварини на ділянці. Приваблювання птахів на ділянку.

Наочні методи ознайомлення дітей з природою. Класифікація методів ознайомлення дітей з природою. Зумовленість вибору методів особливістю пізнавальної діяльності, конкретними завданнями ознайомлення дітей з природою на різних етапах засвоєння знань. Наочні методи: спостереження як основний метод пізнання дітьми природи; ілюстративний матеріал, його види та вимоги до використання. Демонстрування ілюстративного матеріалу в роботі з пізнання дітьми природи в закладі дошкільної освіти. Демонстрування технічних засобів навчання: екранні засоби; екранно-звукові, звукові. Використання моделювання в ознайомленні дітей з природою.

Практичні методи в ознайомленні дітей з природою. Навчально-виховне значення праці в природі, педагогічні та гігієнічні вимоги до неї, її види та форми. Нескладні досліди та їх значення у формуванні знань про неживу природу, їх структура. Використання ігор під

час ознайомлення дітей з природою (будівельно-конструктивні, дидактичні, сюжетно-рольові, рухливі), методика їх проведення у різних вікових групах.

Словесні методи ознайомлення дітей з природою. Словесні методи ознайомлення з природою з дітьми у закладі дошкільної освіти. Розповідь вихователя як метод пізнання природи (сюжетна, описова, логічні задачі). Використання дитячої природознавчої літератури при ознайомленні дітей з природою. Бесіда та її види як метод і як форма ознайомлення дітей з природою.

Форми організації природопізнавальної діяльності дітей. Заняття як важлива форма роботи з ознайомлення дітей з природою, його типи. Навчальна екскурсія як форма і метод навчально-виховної роботи. Важливість екскурсії в розвитку дитини. Навчально-виховне значення екскурсії, їх відмінність від прогулянок, тематика та структура, методика проведення. Цільові прогулянки, умови їх проведення. Повсякденні прогулянки, їх значення і умови проведення. Структура прогулянки та зміст природопізнавальної діяльності дітей. Колективна та індивідуальна робота з дітьми під час повсякденних прогулянок.

Засоби фіксації знань дітей про природу. Необхідність фіксації знань дітей про природу. Ведення календарів природи і погоди: форми календаря у різних вікових групах. Складання гербаріїв, колекцій, букетів, їх тематика; способи засушування рослин; методика використання під час закріплення знань дітей про природу. Повсякденні спостереження, праця і пошукова діяльність дітей в куточку природи в різні пори року. Проведення свят і розваг на природничому матеріалі та їх тематика; вимоги до сценарію.

Планування і облік роботи по ознайомленню дітей з природою. Поняття планування та принципи: врахування основних етапів засвоєння знань; передбачення використання методів, що забезпечать безпосереднє сприйняття об'єктів природи; інтеграція з іншими розділами програми. Вимоги до планування роботи з ознайомлення дітей з природою з нормотиповими та дітьми з ООП (форми ведення плану та обліку педагогічного процесу: перспективний, календарний план, розгорнутий. Значення обліку роботи в забезпеченні результативності освітнього процесу.

Керівництво методичною роботою та наступність в ознайомленню дітей з природою. Організація та зміст керівництва ознайомлення з природою директора та вихователя-методиста закладу дошкільної освіти. Особливості інспектування роботи закладу дошкільної освіти. Організація і зміст роботи методичного кабінету (районного, міського, обласного). Особливості інспектування закладу дошкільної освіти Державною службою якості освіти України (аудити, рекомендації, державний нагляд, моніторинг якості освіти та ін.). Наступність закладу дошкільної освіти та школи.

Основна література до курсу:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12 січня 2021 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. *Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років* / наук. кер. проекту: О.В. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, В.М. Вертугіна [та ін.]; наук. ред. Г.В. Беленька; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
3. *Основи природознавства з методикою : метод. рек. для студентів першого (бакалавр.) рів. вищ. освіти спец. 012 Дошкільна освіта ОПП «Дошкільна освіта (Психологія в закладах дошкільної освіти)»* / уклад.: Я. А. Танявська, І. Р. Перепелюк. Чернівці, 2023. 57 с. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/8374>

4. *Основ природознавства з методикою в схемах та таблицях: навч. посіб. / упоряд.: Т.М. Дорошенко, В.В. Мацько. Кременчук : ПП «Бітарт», 2019. 46с. URL: <http://surl.li/fucvvy>*
5. Лисенко Н.В., Мацук Л.О., Лисенко О.М. *Ознайомлення з природою та основи проєкологічної освіти дітей дошкільного віку. Підручник за заг. ред. Н.В. Лисенко. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2019. 336 с.*
6. Мельничук Л. Б. *Методика ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям : навч.-метод. посібник для студ. пед. ф-ту спец. 012 «Дошкільна освіта». МОН, молоді та спорту України. МЕНУ ім. акад. Степана Дем'янчука. Ін-т пед. освіти, Кафедра заг. педагогіки та дошк. освіти. Рівне, 2020. 92с.*
7. *Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. проєкту: О.В. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, В.М. Вертугіна [та ін.]; наук. ред. Г.В. Беленька; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.*
8. *Ознайомлення дітей з природним довкіллям: навч.-метод. посіб. для студентів пед. вузів / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. Т. М. Дука. Умань : Візаві, 2020. 155с. URL:<http://surl.li/skzsz>*
9. Максимова О.О. *Ознайомлення дітей з суспільним довкіллям: навчальний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 175 с. URL: <http://surl.li/eugna>*

Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень

Теоретичні основи курсу: «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку». Мета і завдання методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку Зв'язок з іншими науками. Становлення, сучасний стан і перспективи розвитку методики вивчення дошкільниками математики.

Організація математичного розвитку дітей дошкільного віку. Система дидактичних принципів в методиці формування математичних уявлень у дошкільників. Орієнтири Базового компоненту навчання математики в різних вікових групах. Особливості організації і методика проведення занять з математики в різних вікових групах закладу дошкільної освіти. Ігри й ігрові вправи в навчанні математиці дітей раннього віку. Особливості організації формування елементарних математичних уявлень у дошкільників з ООП в умовах закладу дошкільної освіти.

Ознайомлення дітей різного віку з множиною. Розвиток кількісних уявлень у дітей раннього і дошкільного віку: особливості сприйняття, відтворення і порівняння кількості предметів дітьми раннього і дошкільного віку; сенсорна основа у формуванні уявлень про множини; формування у дітей уявлень про кількість; рівність і нерівність множин. Формування умінь об'єднувати предмети в множини за однією ознакою, виявляти елементи множини, дробити множини на підмножини, виконувати пошуку різниці між множинами, визначення співвідношень між елементами різних множин. Формування у дітей знань про числа. Навчання рахунку. Особливості розвитку у дітей уявлень про числа, натуральний ряд чисел. Етапи розвитку рахункової діяльності. Завдання навчання дітей рахунку в різних вікових групах. Утворення чисел на основі порівняння множин. Навчання дітей кількісному і порядковому рахунку. Рахунок за участю різних аналізаторів. Вивчення кількісного складу числа з одиниць. Знайомство з цифрами. Навчання дітей розділенню цілого предмету на рівні частини. Розв'язання арифметичних задач і прикладів.

Формування у дітей уявлень про величину предметів, їх вимірювання. Поняття про величину. Основні властивості величин. Особливості сприйняття величини предметів в ранньому і дошкільному віці. Навчання дітей способам обстеження і порівняння предметів за довжиною, шириною, висотою, товщиною, прийоми впорядкування предметів за величиною. Формування у дітей уявлень про вимірювання різних величин за допомогою умовної мірки.

Особливості сприйняття дітьми форми предметів і геометричної фігури. Геометричні фігури – сприйняття форми предмету. Зміст і методика формування знань про форму предметів. Особливості ознайомлення з формою предметів. Навчання умінню відрізняти і називати геометричні фігури. Групування геометричних фігур за різними ознаками. Порівняння геометричних фігур за кількістю кутів, сторін, формування узагальнених понять.

Формування уявлень про простір. Поняття про простір і просторові орієнтування. Формування просторових орієнтувань у дошкільників. Уміння орієнтуватися в навколишньому просторі «від себе», «від об'єкту», визначення положення предметів у відносинах один до одного. Засвоєння дітьми орієнтації в навколишньому просторі. Розвиток уміння орієнтуватися в двомірному просторі(на площині).

Формування уявлень про час. Час і його особливості. Сприйняття часу дітьми раннього і дошкільного віку. Навчання дітей відліку частин доби, умінню визначати їх послідовність. Ознайомлення з календарем як системою мір часу: доба, тиждень, місяць, рік. Розвиток відчуття часу у дітей старшого дошкільного віку. Знайомство з приладами для вимірювання часу.

Співробітництво в роботі закладу дошкільної освіти, школи і сім'ї у математичній підготовці дітей до навчання в школі. Особливості формування математичних уявлень у дітей різновікових груп. Вимоги НУШ до математичної підготовки дітей в закладі дошкільної освіти. Наступність змісту програм з математики НУШ і ЗДО. Наступність в методах і формах організації навчання математики дошкільників.

Діагностика розвитку математичних уявлень у дошкільників. Особливості педагогічної діагностики. Види і етапи діагностики. Критерії і показники сформованості математичних знань, умінь і навиків. Використання різних методичних прийомів і засобів для діагностування рівня математичних уявлень. Форма обліку наявності рівня математичних уявлень у дитини.

Основна література до курсу:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12 січня 2021 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Ковальчук В. *Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень*: курс лекцій, 2013. 314 с.
3. Пагута Т.І. *Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників*: навчально-методичний посібник / Упорядник Т.І. Пагута. Львів, «Новий світ-2000», 2020. 298 с.
4. *Робочий зошит для самостійної роботи студентів 2-го курсу факультету педагогіки, психології та соціальної роботи напряму підготовки «Дошкільна освіта» з курсу «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку»* / Укл. Марія Комісарик, Катерина Балаєва. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2016. Ч. 1. 166 с.
5. Щербакова К. Й., Брежнева О.Г. *Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку*: навчальний посібник. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2019. 200 с.
6. Щербакова К. Й. *Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку*: навчальний посібник, 2015. 200 с.

Теорія та методика фізичного виховання та валеологічної освіти

Основи теорії та методики фізичного виховання та розвитку дошкільників. Мета і завдання методики фізичного виховання. Зв'язок з іншими науками. Загальні основи розвитку дітей раннього дошкільного віку в процесі фізичного виховання. Розвиток рухових якостей у дітей дошкільного віку. Зміст і методика навчання рухів дітей дошкільного віку.

Методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі дня. Рухливі ігри як засіб гармонійного розвитку дитини. Спортивні ігри та методика їх проведення. Вправи спортивного характеру. Методика проведення занять з фізичної культури.

Теорія та практика валеологічної освіти дітей дошкільного віку. Складові здоров'я людини та основи його зміцнення. Зміст та форми роботи вихователя з дітьми з валеологічної освіти. Методика ознайомлення дошкільників з валеологічними аспектами (шкіра, органи зору та слуху, органи дихання та травлення, організація раціонального харчування, хвороби, їх запобіганням та лікуванням та безпека життєдіяльності дитини).

Організація роботи з фізичного виховання в ЗДО. Планування з фізичного та валеологічного виховання у закладі дошкільної освіти. Створення умов для фізичного виховання в дошкільному закладі. Технології фізичного виховання дошкільників. Фізичне та валеологічне виховання в сім'ї.

Основна література до курсу:

1. Державний Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція, 2021). URL: http://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Максимова О.О. *Валеологічна освіта дітей дошкільного віку (теоретико-методичні засади): навчально-методичний посібник*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 213 с.
3. Мелега К. П. *Сучасні технології здоров'язбереження: навч. посібн.* Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2018. 200 с.
4. Шепеленко Т. В., Буц А. М., Бодренкова І. О. *Фізичне виховання у формуванні здорового способу життя: навч. посібник*. Харків: УкрДУЗТ, 2018. 125 с.

Дошкільна лінгводидактика

Мовлення як об'єкт вивчення у контексті дитячого розвитку. Українська дошкільна лінгводидактика та її поняття. Міждисциплінарні зв'язки у викладанні української дошкільної лінгводидактики. Засади лінгводидактики: методологічні, природничі, психологічні, лінгвістичні, педагогічні. Методи наукового дослідження в дошкільній лінгводидактиці.

Мовленнєве спілкування як діяльність. Спілкування і комунікація: спільне і відмінне. Спілкування як специфічний вид дитячої діяльності. Становлення і розвиток мовленнєвого спілкування у дітей раннього та дошкільного віку. Комунікативна спрямованість навчання дітей рідної мови. Організація професійно-мовленнєвого спілкування вихователя з дітьми.

Історичні етапи становлення педагогічних систем мовленнєвого розвитку дітей. Лінгводидактична концепція С. Русової. «Рідномовні обов'язки» - І. Огієнка.

Лінгводидактична концепція В. Сухомлинського. Лінгводидактична концепція К. Ушинського.

Сучасний етап розвитку вітчизняної та зарубіжної лінгводидактики. Сучасний етап розвитку лінгводидактика в Україні. Базовий компонент дошкільної освіти – освітній напрям «Мовлення дитини» та «Мовлення дитини. Основи грамоти». Огляд сучасних програм організації мовленнєвої роботи з дітьми раннього та дошкільного віку.

Мета, завдання та засоби розвитку мовлення дітей. Мета і завдання закладу дошкільної освіти з розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови. Основні засоби розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного віку. Вимоги до мовлення вихователя та дітей.

Загальна характеристика мовленнєвого розвитку на етапі раннього дитинства. Розвиток мовлення дітей у період становлення мовленнєвої діяльності: перший, другий, третій роки життя. Основні компетентності мовлення дітей та особливості розвитку.

Методика розвитку мовлення дітей першого року життя. Методика розвитку мовлення дітей першого року життя. Методика роботи з картинкою на першому році життя. Планування роботи з розвитку мовлення з дітьми першого року життя.

Методика розвитку мовлення дітей другого року життя. Розвиток діалогічного, описового та активного мовлення дітей на другому році життя. Розвиток описового мовлення дітей. Методика проведення та особливості організації занять з розвитку мовлення для дітей 2 року життя.

Методика розвитку мовлення дітей третього року життя. Розвиток мовлення дітей третього року життя. Методика роботи з картинками та художніми творами в першій молодшій групі. Робота з розвитку мовлення в повсякденному житті

Загальна характеристика мовленнєвого розвитку на етапі дошкільного дитинства. Розвиток мовлення дітей на етапах дошкільного дитинства (молодший, середній, старший дошкільні роки). Особливості організації роботи з розвитку мовлення з дітьми нормотиповими та ООП.

Форми, методи та прийоми навчання дітей рідної мови. Форми навчання дітей рідної мови. Специфіка занять з рідної мови в закладі дошкільної освіти з дітьми нормотиповими та ООП. Методи і прийоми навчання дітей рідної мови.

Виховання звукової культури мовлення у ранньому та дошкільному віці. Поняття звукової культури мовлення. Особливості звуковимови дітей у різних вікових групах. Індивідуальна перевірка звукової культури мовлення дітей. Методи і прийоми виховання звукової культури мовлення дітей. Методика виховання звукової культури мовлення на заняттях.

Теорія та методика розвитку словника дітей. Особливості засвоєння слова в дошкільному віці. Завдання і зміст словникової роботи в різних вікових групах дошкільного закладу. Методика розвитку словника дітей дошкільного віку.

Теорія і методика формування граматично правильного мовлення. Поняття граматичної будови мови. Особливості засвоєння граматичної будови мови дітьми

дошкільного віку. Типові граматичні помилки в мовленні дітей. Дитяче словотворення. Методика формування граматичної правильності мовлення у дітей.

Теорія та технологія розвитку зв'язного мовлення. Поняття зв'язного мовлення. Навчання дітей діалогічного мовлення. Методика навчання дітей монологічного мовлення. Характеристика методів і прийомів навчання дітей монологічного мовлення.

Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дошкільників. Форми організації художньо-мовленнєвої діяльності. Методика ознайомлення дітей з малими фольклорними жанрами. Методика роботи з казкою. Методика читання дітям художніх творів. Методика проведення бесід на морально-етичні теми. Методика роботи з художніми ілюстраціями. Робота в куточку книги. Методика роботи з поетичними творами у закладі дошкільної освіти. Розвиток словесної творчості на літературних заняттях. Формування почуття гумору в дошкільнят. Методика складання розповідей за серіями сюжетних картин.

Організаційно-методична робота з розвитку мовлення дітей. Роль директора і вихователя-методиста в організації роботи з розвитку мовлення в закладі дошкільної освіти. Планування роботи з розвитку мовлення з нормотиповими та дітьми з ООП. Робота з розвитку мовлення в управлінні освіти.

Наступність і перспективність навчання дітей рідної мови в закладі дошкільної освіти та першому класі школи. Сутність мовленнєвої підготовки дітей до школи. Змістовий аспект мовленнєвого розвитку дітей та учнів. Наступність та перспективність мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку та учнів першого класу.

Основна література до курсу:

1. *Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти).* Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12 січня 2021 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Богуш А. Маліновська Н. *Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього та дошкільного віку:* підручник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
3. *Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років* / наук. кер. проекту: О.В. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, В.М. Вертугіна [та ін.]; наук. ред. Г.В. Беленька; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
4. *Дошкільна лінгводидактика : метод. рек. для студентів першого (бакалавр.) рів. вищ. освіти спец. 012 Дошкільна освіта ОПП «Дошкільна освіта (Психологія в закладах дошкільної освіти)»* / уклад.: М. І. Олійник, Я. А. Танявська. Чернівці, 2023. 56 с. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/8916>
5. *Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина»* / наук. кер. проекту: О.В. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, В.М. Вертугіна [та ін.]; наук. ред. Г.В. Беленька; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.

Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю

Поліфункціональність образотворчого мистецтва як основа реалізації особистісно-орієнтованої моделі організації образотворчої діяльності дошкільнят. Культура, мистецтво й освіта – взаємовпливові чинники розвитку особистості в образотворчій діяльності. Вплив мистецтва на всебічний розвиток особистості дитини. Основні завдання дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю». Функціональна природа мистецтва як основа проектування

інтегрованої педагогічної технології образотворчої діяльності. Інтегрований підхід до проектування технології образотворчої діяльності.

Види і жанри образотворчого мистецтва як джерело змісту образотворчої діяльності дошкільнят. Підходи до класифікації видів мистецтва. Зображальність і виражальність у мистецтві. Художній образ у мистецтві. Графіка як вид образотворчого мистецтва. Види і жанри живопису. Основні види скульптури. Види та стилі архітектури. Декоративно-ужиткове мистецтво як галузь декоративного мистецтва.

Сенсомоторний розвиток як чинник та передумова образотворчості в період дошкільця. Фізіологія сенсомоторної діяльності дитини. Педагогічні технології сенсомоторного розвитку дітей в образотворчій діяльності. Сприйняття форми, величини і кольору, їх сенсорні еталони. Сприймання дійсності як джерела задумів дітей. Організація предметно-розвивального середовища у закладі дошкільньої освіти.

Поняття про художньо-творчі здібності та їхній розвиток у дітей. Здібності і задатки. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку здібностей. Структура образотворчих здібностей. Психолого-педагогічні дослідження проблеми розвитку образотворчих здібностей. Роль навчання в розвитку здібностей. Періодизація розвитку образотворчих здібностей. Проблема художньої творчості. Образотворча діяльність як чинник та середовище розвитку особистості дитини. Засоби, методи та прийоми формування у дітей інтересу до образотворчої діяльності.

Види образотворчої діяльності та їхній взаємозв'язок. Малювання. Ліплення. Аплікація. Конструктивна діяльність. Варіативні програми навчання дітей образотворчої діяльності. Організація особистісно-розвивального середовища для образотворчої діяльності.

Організація образотворчої діяльності. Форми організації роботи з образотворчої діяльності в умовах повсякденного життя. Самостійна образотворча діяльність (СОД) та її організація. Заняття як форма організованого навчання образотворчої діяльності та їхні види. Методи і прийоми педагогічного супроводження образотворчої діяльності дітей. Альтернативні підходи до планування образотворчої діяльності.

Методика і педагогічні технології розвитку особистості дитини в процесі образотворчої діяльності. Розвиток у дітей здібностей до сприймання краси в різних її формах як передумова образотворчої діяльності. Образотворчість і художньо-естетичний розвиток особистості в ранньому дитинстві.

Малювання як засіб особистісного розвитку дитини. Завдання навчання та алгоритми організації і педагогічного супроводження дитячого малювання в різних вікових групах

Розвиток особистості дитини у процесі занять з ліплення. Завдання і зміст розвитку дітей молодшого дошкільного віку в процесі занять з ліплення. Завдання і зміст ліплення в середній і старшій групі. Методи педагогічного супроводження занять з ліплення.

Декоративна діяльність дошкільнят як засіб і середовище особистісного розвитку. Характеристика декоративної діяльності. Види декоративної діяльності, їхня технологія та методика (декоративне малювання, декоративне ліплення, аплікація, дизайн-діяльність).

Особистісно-розвивальна спрямованість конструктивно-моделювальної діяльності. Своєрідність конструювання, його зв'язок із грою. Завдання конструювання з будівельного матеріалу. Завдання конструювання з деталей конструкторів. Розвиток дитини у процесі конструювання з паперу і картону. Розвиток творчих здібностей у процесі конструювання з природного та викидного матеріалу. Завдання конструювання з викидних матеріалів.

Інноваційно-пошукова робота педагогів у галузі методики образотворчої діяльності. Педагогічна підтримка обдарованих дітей. Перспективність і наступність в організації образотворчої діяльності в дошкільному навчальному закладі та школі. Спільна робота дошкільного навчального закладу та сім'ї з питань розвитку дитини засобами образотворчого мистецтва.

Основна література до курсу:

1. *Базовий компонент дошкільної освіти* / Наук. Керівник : Піроженко Т.А. Авт. колектив: Байер О.М., Безсонова О.К., Брежнева О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л.П., Косенчук О.Г., Корнєєва О.Л., Лисенко Г.М., Левінець Н.В., Машовець М.А., Мордоус І.О., Нерянова С.І., Половіна О.А., Рейпольська О.Д., Шевчук А.С. Київ, 2021. 38 с.
2. *Базовий компонент дошкільної освіти. Методичні рекомендації до оновленого БКДО. 16.03.2021 р.* URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>
3. Журавко Т.В. *Нетрадиційні техніки малювання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: навчально-методичний посібник.* Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 125 с.
4. Микуліна А.К. *Методика навчання малюванню дітей дошкільного віку.* Методичні рекомендації з дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва» для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» ступеня «Бакалавр». Мукачево: МДУ, 2018, 105 с.
5. *Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі* % підручник. / Г.В. Сухорукова, О.О. Дронова, Н.М. Голота, Л.А. Янцур; за наук. ред. Г.В.Сухорукової. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2019. 376 с.
6. Панасюк І.С. *Альбом з малювання (для дітей третього року життя).* Харків : ТОВ «РАНОК-КРЕАТИВ». 2021. 36 с.
7. *Підготовка студентів до керівництва образотворчою діяльністю дітей дошкільного віку: навчально-методичний посібник.* О. Поліщук, О. Воєдило. Умань: ВПЦ «Візаві», 2019. 120 с.
8. Рагозіна В.В., Очеретяна Н.В. *Вчимося в майстрів декоративно-ужиткового мистецтва. Малюємо, ліпимо: альбом для дитячої творчості та методичні рекомендації.* Київ: «Генеза». 2019. 32 с.

ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ПСИХОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

МОДУЛЬ 1. ПСИХОЛОГІЯ ЗАГАЛЬНА

Предмет психології. Визначення психології як науки: об'єкт та предмет вивчення. Розмежування наукової та побутової психології. Завдання та функції психології. Поняття про психіку, основні функції. Основні форми прояви психіки: психічні процеси, психічні стани, психічні властивості та їх види. Принципи психології: детермінізм, єдність свідомості і діяльності, розвиток психіки і свідомості в діяльності, системно-структурний, відображення. Структура сучасної психології. Галузі психології за критеріями конкретної діяльності, розвитку та взаємодії особистості та суспільства. Теоретичні та науково-практичні аспекти психології.

Історія становлення психології. Історія психологічних вчень: вчення про душу, вчення про свідомість, наука про поведінку, наука про закономірності розвитку психіки. Основні психологічні школи к. XIX-поч. – XX ст. Психологія як наука про безпосередній досвід В. Вундта. Біхевіоризм (Дж. Уотсон, І. Павлов, Б. Скіннер). Психоаналітична теорія З. Фрейда. Структура особистості. Стадії психосексуального розвитку за З. Фрейдом. Механізми психологічного захисту. Індивідуальна психологія А. Адлера. Аналітична психологія К.-Г. Юнга. Архетипи колективного несвідомого. Гештальтпсихологія. Еволюція шкіл і напрямів у XX ст. Неофройдизм. Періодизація розвитку особистості за Е. Еріксоном. Необіхевіоризм (А. Бандура). Поява нових психологічних напрямів у II пол. XX ст. Гуманістична психологія (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, І. Ялом). Екзистенційна психологія. Когнітивна та генетична психологія. Генетична психологія Ж. Піаже. Вчення про нахили та обдарованість особистості О. Лазурського. Закони забування та крива забування Г.Еббінгауза.

Зв'язок психології з іншими науками. Місце психології в системі наукового знання: зв'язок з природничими, гуманітарними та технічними науками. Зв'язок психології з медичними науками: медициною, психіатрією. Зв'язок психології з технічними науками. Зв'язок психології з гуманітарними науками: мовознавство, літературознавство, суспільствознавство, історія. Взаємозв'язок психології та педагогіки.

Методи дослідження у психології. Загальне поняття про методи психологічних досліджень. Головні вимоги до методів психології. Класифікація методів психології. Характеристика основних методів збору інформації: спостереження, його види, переваги, недоліки та роль спостерігача. Експеримент, його види та основні етапи проведення. Метод тестів: види тестів (проективні, тести дослідження особистості, тести пізнавального розвитку, тести досягнень, педагогічне тестування). Методи опитування (анкетування, інтерв'ю, бесіда). Анкетування, види питань, методчні вимоги до композиції анкет та формулювання питань. Інтерв'ювання. Бесіда. Експертні опитування. Види та процедура експертного опитування. Соціометрія: процедура застосування та інструментарій (анкета, шкали). Аналіз продуктів діяльності. Аналіз документів. Контент-аналіз.

Походження та історичний розвиток психіки людини. Умови переходу до вищої форми відображення – людської свідомості: біологічні передумови виникнення людської свідомості; роль праці в виникненні людської свідомості. Відмінності психіки людини і тварини. Основні властивості психіки людини: умови розвитку та наявності свідомості. Суттєві відмінності психіки людини і тварини: відмінності в емоційній сфері; відмінності

мислення; відмінності „мови”; відмінності у виконанні елементарної трудової діяльності; відмінності умов розвитку.

Мозок і психіка. Рефлекторна природа психіки: психофізичні теорії психічного (вчення Декарта, Сеченова); вчення Павлова про рефлекторну природу психічного: умовні та безумовні рефлекси; вчення про дві сигнальні системи. Закони вищої нервової діяльності: іррадіації та концентрації процесів збудження та гальмування, взаємної індукції збудження та гальмування. Закономірності формування динамічних стереотипів. Положення О.Р. Лурії про три блоки мозку і їх основні функції. Взаємодія енергетичного, аналітичного та регуляторного блоків мозку як умова адекватного психічного відображення. Функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку.

Свідоме і несвідоме в психічній діяльності людини. Психіка і свідомість. Функції свідомості як вищого рівня психічного відображення Структура свідомості. Патологічні стани свідомості: пригнічення свідомості, затьмарення свідомості, кома. Проблема несвідомого в психології. Класифікація несвідомих психічних явищ.

Увага. Поняття про увагу. Фізіологічні основи уваги: вчення І.П. Павлова, О.О. Ухтомського; сучасні дослідження фізіології уваги. Теорії уваги. Увага як регулятор психічної активності. Види і форми уваги. Структура (властивості) уваги. Розвиток та виховання уваги.

Відчуття. Поняття про відчуття та сприймання, погляди на природу відчуттів. Рефлекторна природа відчуттів. Загальні властивості і закономірності відчуттів: а) якість, інтенсивність, тривалість відчуттів; б) пороги відчуттів; в) явище адаптації; явище синестезії і сенсibiliзації; г) компенсаторні можливості відчуттів.

Сприймання. Поняття сприймання у психології. Фізіологічні основи сприймання. Характерні особливості сприймання (предметність, цілісність, константність, узагальненість). Сприймання як дія. Спостереження і спостережливості: а) роль моторних компонентів у сприйманні; б) спостереження і умови його ефективності.

Види відчуттів та сприймання. Основні види відчуттів: екстероцептивні, інтероцептивні, пропріоцептивні відчуття. Основні види сприймання за модальністю. Сприймання простору. Сприймання руху. Сприймання часу.

Пам'ять. Поняття про пам'ять. Теорії пам'яті. Види та типи пам'яті. Запамятовування і його види. Відтворення і його види. Уявлення пам'яті і їх особливості. Забування і збереження. Індивідуальна особливості процесів пам'яті.

Мислення. Загальна характеристика мислення. Розумові дії та мислительні операції. Форми мислення. Процес засвоєння понять. Процес розв'язування задач. Мислення та інтелект. Теорії інтелекту. Види мислення та його індивідуальні особливості. Якості розуму.

Уява. Поняття про уяву. Соціальна природа уяви. Фізіологічні особливості процесів уяви. Процес створення образів уяви: аглютинація, гіперболізація, акцентування, схематизація. Роль уяви в ігровій діяльності дитини і творчій діяльності дорослого. Індивідуальна особливості процесів уяви.

Емоції та почуття. Поняття про почуття та їх роль у практичній та пізнавальній діяльності. Фізіологічні основи почуттів. Теорії емоцій та почуттів у психології: теорія В. Вундта; теорія Джеймса-Ланге; Основні форми переживання почуттів: емоційний фон;

прості емоції; настрої; афект; стрес. Основні емоційні стани та їх зовнішній вираз. Теорія К. Ізарда. Розвиток емоційної сфери. Почуття і особистість. Вищі почуття та їх види. Розвиток емоційної сфери. Вираження емоцій у людини та тварини.

Поняття про волю. Поняття волю. Основні види дій людини: мимовільні, довільні, вольові. Структура вольового акту: простий вольовий акт; складний вольовий акт. Вольова регуляція дій людини. Прийняття рішення. Формулювання наміру. Переборення перешкод. Вольове зусилля.

Загальна характеристика особистості. Поняття особистості у психології. Розмежування понять “людина”, „індивід”, „особистість”, „суб’єкт”. „індивідуальність”. Співвідношення біологічного і соціального у структурі особистості: структура особистості. Соціальний статус, соціальна роль, соціальна позиція особистості. Активність особистості і її життєва позиція. Основні види активності особистості: адаптивна, неадаптивна, нормативна, наднормативна, над ситуативна. Усвідомлювані мотиви особистості: інтереси, переконання, світогляд. Психологічний зміст та види. Неусвідомлювані мотиви: установки, потяги.

Самосвідомість особистості. Самосвідомість особистості: функції, структура, розвиток. Категорія „Я” в психології. Я-концепція та образ Я. Самооцінка та рівень домагань особистості. Психологічний захист особистості. Механізми психологічного захисту. Активний та пасивний психологічний захист.

Розвиток особистості. Поняття про розвиток. Рушійні сили розвитку особистості. Роль спадковості у розвитку особистості. Становлення особистості в процесі соціалізації. Роль активності у розвитку особистості. Культурно-історична теорія Л.С.Виготського.

Темперамент. Поняття про темперамент. Історичний зміст термінології у вченні про темперамент. Вчення І.П. Павлова про фізіологічні основи темпераменту. Основні психічні властивості, що характеризують темперамент. Психологічні характеристики типів темпераментів: реактивність, активність, пластичність, ригідність, екстраверсія, інтроверсія, емоційна збудливість. Роль темпераменту в трудовій і навчальній діяльності.

Характер. Поняття про характер. Структура характеру. Акцентуація рис характеру. Природні і соціальні передумови рис характеру. Формування характеру.

Здібності. Поняття про здібності: визначення здібностей; структура здібностей; загальні, спеціальні здібності. Кількісна і якісна характеристика здібностей. Природні передумови здібностей. Здібності і спадковість. Формування здібностей.

Зв’язок властивостей нервової системи та індивідуальних відмінностей. Зв’язок фізіологічного та психологічного в індивідуальних відмінностях людини. Основні властивості нервової системи: сила; врівноваженість; динамічність-рухливість, лабільність. Проблема полярності властивостей нервової системи. Зв’язок властивостей нервової системи зі здібностями.

Діяльність. Активність і діяльність: потреба як джерело активності. Поняття про діяльність. Структура діяльності. Керування дією та контроль за нею. Саморегуляція діяльності. Інтеріоризація та екстеріоризація діяльності. Освоєння діяльності: виникнення навичок, їх структура; взаємодія навичок; виникнення умінь; формування звичок; механізми оволодіння діяльністю. Основні види діяльності людини: ігрова, навчальна, трудова.

Спілкування. Поняття про спілкування. Комунікативна сторона спілкування: а) види комунікації; б) мовлення як процес спілкування за допомогою мови, його фізіологічні механізми; в) розвиток мовлення у дітей. Характеристика інтерактивної сторони спілкування. Перцептивна сторона спілкування. Психологічні механізми сприймання людини людиною. Зворотній зв'язок у спілкуванні.

Міжособистісні стосунки в групах та колективах. Групи і їх класифікація. Команди і колективи. Диференціація в групах. Інтеграція в групах.

Основна література до курсу:

1. Варій М.Й. *Психологія*: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 288 с.
2. Дуткевич Т. *Загальна психологія*: теоретичний курс. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 388 с.
3. Іванова О., Корсун С., Москалюк Л. *Психологія. Вступ до спеціальності*. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 184 с.
4. Максименко С.Д. *Загальна психологія*: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 272 с.
5. Москалець В.П. *Загальна психологія*: підручник. Київ: Ліра-К, 2020. 564 с.
6. Москалець В. П. *Психологія особистості*: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 262 с.
7. Савчин М. *Загальна психологія: підручник*. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 344 с.
8. Столяренко О.Б. *Психологія особистості*: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 280 с.

МОДУЛЬ 2. ПСИХОЛОГІЯ ДИТЯЧА

Особливості розвитку спілкування дитини з дорослими. Функція і роль спілкування в психічному розвитку. Розвиток спілкування як зміна форм спілкування: ситуативно-особистісна, ситуативно-ділова, позаситуативно-пізнавальна, позаситуативно-особистісна. Зміст потреб у спілкуванні, провідні мотиви спілкування. Основні засоби спілкування.

Спілкування і спільна діяльність дошкільників з ровесниками. Значення спілкування з ровесниками для психічного розвитку дитини. Розвиток форм спілкування з ровесниками: безпосередньо-емоційна, ситуативно-ділова, позаситуативно-пізнавальна. Зміст потреби в спілкуванні, провідний мотив спілкування, засоби спілкування. Вплив групи дитячого садка на психічний розвиток. Причини складностей і конфліктів у взаємовідносинах дітей, шляхи їх усунення. Подібність і відмінність спілкування з дорослими і ровесниками.

Психологічні особливості ігрової діяльності. Історичні коріння виникнення гри. Соціальна природа гри. Передумови виникнення сюжетно-рольової гри в немовлячому віці і ранньому дитинстві. Становлення ігрової дії і розвиток сюжету гри. Предметна і предметно-відображуюча гра. Структурні компоненти сюжетно-рольової гри: роль, правила, сюжет, зміст, ігрові дії, рольові і реальні взаємовідносини, ігрові предмети і предмети-замінники. Види іграшок і їх значення для психічного розвитку. Сюжетно-рольова гра як провідний вид діяльності дошкільника. Характеристика сюжетно-рольової гри як провідної діяльності дошкільника. Види ігор дошкільника і їх місце в психічному розвитку: дидактичні, рухливі, будівельно-конструктивні, ігри-драматизації.

Становлення та розвиток побутової діяльності в дошкільному віці. Зміст побутової діяльності та значення оволодіння нею для розвитку дитини. Роль побутових процесів у виникненні контактів з дорослими, перших соціальних потреб. Специфіка

засвоєння культурно-гігієнічних навичок в ранньому дитинстві. Подальше удосконалення й розширення кола культурно-гігієнічних навичок в дошкільному віці.

Психологічні особливості трудової діяльності дошкільника. Передумови формування трудової діяльності в ранньому дитинстві: оволодіння предметною діяльністю, розвиток довільності поведінки і дій, відокремлення себе від своїх дій і дії від предмета, наслідування дорослих, прагнення до самостійності, формування культурно-гігієнічних навичок. Основні напрямки розвитку трудової діяльності дошкільника. Умови і етапи формування трудових вмінь і навичок, формування звички до постійної праці. Специфіка спільної праці дітей з дорослими і ровесниками.

Становлення та розвиток продуктивних видів діяльності в дитинстві. Передумови виникнення образотворчої діяльності в ранньому віці: освоєння предметної діяльності, зорово-рухові координації. Стадії розвитку малювання: вільне маніпулювання олівцем, дообразотворча стадія малювання, виникнення образотворчої функції малювання і розвиток графічних образів. Основні напрямки розвитку образотворчої діяльності (малювання, ліплення, аплікація) і їх взаємозв'язок. Місце і вплив образотворчої діяльності на психічний розвиток.

Розвиток уваги у дитини від народження до 7-ми років. Особливості прояву уваги в немовлячому віці і ранньому дитинстві. Слухова і зорова зосередженість як перший прояв уваги. Розвиток властивостей уваги. Формування елементів довільної уваги. Розсіяність уваги, її причини і шляхи подолання. Коливання уваги. Шляхи і засоби організації і підтримки уваги у дітей різного віку, в різних видах діяльності.

Передумови та умови розвитку мовлення дитини. Передумови розвитку мовлення в немовлячому віці. Передумови активного мовлення. Агукання, гуління, лепет. Поява перших слів. Розвиток розуміння мовлення, орієнтування на мовлення. Розвиток мовлення в ранньому дитинстві. Розвиток пасивного і активного словника. Засвоєння граматичної будови мови. Розвиток звукової сторони мовлення. Спілкування як найважливіша умова розвитку мовлення дітей на різних етапах онтогенезу.

Розвиток пам'яті у дітей дошкільного віку. Особливості прояву пам'яті в немовлячому віці і ранньому дитинстві. Поява різних видів пам'яті в немовлячому віці. Рання форма відтворення – впізнавання. Розвиток видів пам'яті в ранньому дитинстві: рухової, образної, емоційної. Зростання обсягу пам'яті і тривалості збереження матеріалу. Основні напрями розвитку пам'яті в дошкільному віці. Розвиток видів пам'яті. Мимовільна пам'ять і умови її розвитку. Діяльність як основна умова довільного запам'ятовування. Гра як основний засіб розвитку довільної пам'яті. Образна пам'ять – провідний вид пам'яті дошкільника. Характеристика образної пам'яті. Розвиток логічної, опосередкованої пам'яті. Вплив пам'яті на психічний розвиток. Пам'ять і різні види діяльності. Пам'ять і навчання, засвоєння знань, формування вмінь і навичок.

Особливості та умови розвитку мислення дітей. Передумови розвитку мислення в немовлячому віці. Обстеження предметів, виділення деяких властивостей. Встановлення елементарних причинно-наслідкових зв'язків. Засвоєння предметних дій. Розвиток мислення в ранньому дитинстві. Специфіка наочно-образного мислення. Передумови розвитку словесного мислення. Розвиток мислительних операцій: порівняння, абстрагування, класифікація, узагальнення, аналіз, синтез.

Розвиток уяви у дітей дошкільного віку. Передумови розвитку уяви в ранньому дитинстві. Становлення умовної ігрової дії, використання предметів-замінників. Основні

напрями розвитку уяви дошкільника. Розвиток видів уяви: відтворюючої, творчої, довільної, мимовільної. Умови, шляхи і засоби розвитку уяви.

Емоційний розвиток дітей дошкільного віку. Особливості розвитку емоцій і почуттів в немовлячому віці і ранньому дитинстві. Особливості розвитку вищих почуттів у дошкільників: пізнавальних, моральних, естетичних. Умови розвитку емоцій і почуттів у ранньому віці. Вплив умов і характеру виконання діяльності на розвиток почуттів. Емоційне неблагополуччя дітей і його причини. Афекти, страхи, причини, які їх викликають і шляхи подолання.

Воля та система мотивів у дошкільному віці. Передумови розвитку волі в немовлячому і ранньому дитинстві. Довільні дії як один із перших проявів волі. Основні напрями розвитку волі в дошкільному віці. Становлення вольової дії. Розвиток цілеспрямованості дій, здатності до цілепокладання. Підпорядкування мотивів і довільність поведінки. Умови розвитку мотивів і потреб у різному віці в різних видах діяльності. Вольові зусилля при виконанні дій, подолання перешкод.

Становлення самосвідомості дошкільника. Виникнення передумов розвитку самосвідомості в немовлячому віці і ранньому дитинстві. Формування уявлень по власне тіло. Активність як особистісне новоутворення першого року життя. Найважливіші особистісні надбання в ранньому дитинстві: “гордість за власні досягнення” і самосвідомість. Основні напрями розвитку самосвідомості у дошкільників. Особливості розвитку самооцінки і самоконтролю. Статева ідентифікація і усвідомлення своєї індивідуальності. Умови і шляхи розвитку самосвідомості і самооцінки в різному віці і в різних видах діяльності. Роль соціального оточення в формуванні самосвідомості: спілкування з дорослими, ровесниками.

Етичний розвиток у дошкільному віці. Передумови та умови етичного розвитку дітей. Складові морального розвитку формування моральної свідомості, моральної поведінки і моральних почуттів. Знання норм моралі і емоційне ставлення до них як основа розвитку моральної свідомості. Походження і поява негативних особистісних утворень: брехня, задрість, жорстокість, агресивність, неохайність, жадібність.

Розвиток індивідуально-типологічних властивостей особистості дошкільника. Проблема вродженого і набутого в походженні темпераменту. Зв'язок дозрівання нервової системи і темпераменту. Фізіологічні і психологічні передумови мінливості темпераменту. Спільне в прояві темпераменту в поведінці і діяльності дитини немовлячого віку і раннього дитинства. Особливості розвитку темпераменту в дошкільному віці. Вікові особливості виникнення і прояву різних властивостей темпераменту. Характеристика дітей різних типів темпераменту і основи індивідуального підходу до них.

Розвиток здібностей у дошкільному віці. Передумови розвитку здібностей, задатки, схильності і здібності. Розвиток пізнавальних здібностей (сенсорних, інтелектуальних), практичних (організаторських, конструктивно-технічних), спеціальних (музичних, образотворчих, літературних, театральних-мовленнєвих). Діяльність як основна умова розвитку здібностей. Дитяча обдарованість.

Основна література до курсу:

1. Андросова Н. *Актуальні проблеми сучасного дитинства*: колективна монографія. за ред. О. Радул. Харків: Мачулін, 2022. 387 с.
2. Дуткевич Т.В. *Дитяча психологія*. Київ: КНТ Центр навчальної літератури, 2019. 424 с.
3. Дуткевич Т.В. *Дитяча психологія. Практикум*. Київ: КНТ Центр навчальної літератури 2019. 204 с.

4. Журат Ю.В., Олійник М.І., Фесун Г.С. Розвиток та діагностика пізнавальних процесів дошкільника: навчально-методичний посібник. Чернівці: Родовід, 2019. 176 с.
5. Іванова В.В. *Психологія дитяча: навчально-методичний посібник для самостійної роботи*. Мукачево: МДУ, 2019. 104 с.
6. Кутішенко В. П. *Вікова та педагогічна психологія* : (курс лекцій) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: КНТ Центр навчальної літератури, 2019. 128 с.

МОДУЛЬ 3. ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ З ПРАКТИКУМОМ

Педагогічна психологія як галузь психологічного знання. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки. Предмет педагогічної психології. Функції, мета та завдання педагогічної психології. Основні проблеми педагогічної психології. Структура (галузі) педагогічної психології. Міждисциплінарні зв'язки педагогічної психології.

Історія становлення педагогічної психології. Етапи становлення педагогічної психології. Зародження педагогічної психології у стародавньому світі. Розвиток педагогічної психології в епоху Середньовіччя, Відродження та Просвітництва. Внесок вітчизняних і зарубіжних педагогів та психологів у становлення педагогічної психології. Становлення педагогічної психології у XIX – на початку XX століття. Становлення і розвиток педагогічної психології в Україні. Основні тенденції розвитку педагогічної психології на сучасному етапі.

Методологія та методи педагогічної психології. Методологічні засади (принципи) педагогічної психології. Методи дослідження у педагогічній психології. Психолого-педагогічний експеримент. Організація та проведення психолого-педагогічного дослідження. Етика психолого-педагогічного дослідження.

Освіта у сучасному світі. Загальнометодологічний зміст поняття «освіта». Освіта як об'єкт педагогічної психології. Освіта як багатоаспектний феномен: освіта як система, освіта як процес, освіта як результат. Зміст та завдання освіти. Педагогічні принципи навчально-виховної діяльності. Основні тенденції сучасної освіти.

Научіння. Поняття научіння. Види та рівні научіння. Концепції та теорії научіння. Основні механізми та закони научіння. Умови успішного научіння.

Учіння як пізнавальна діяльність. Вікова динаміка формування компонентів навчальної діяльності. Поняття учіння. Учіння та розвиток: співвіднесення понять. Теорії і концепції учіння. Психологічні основи засвоєння знань. Засвоєння понять. Учбова діяльність та її структура. Компоненти учбової діяльності. Рівневий та покомпонентний аналіз навчальної діяльності. Саморегуляція навчальної діяльності. Засоби досягнення мети та стилі навчальної діяльності. Принципи формування навчальної діяльності. Навчальна мотивація та шляхи її формування. Уміння вчитись та умови його формування. Формування умінь і навичок. Вікові особливості становлення компонентів навчальної діяльності.

Здібності у навчальній діяльності. Навчальність та її структура. Типи навчальності. Теорії формування навчальності. Вікові особливості навчальності та їх діагностика. Невстигання та його причини. Шляхи психодіагностики та корекції шкільної неуспішності.

Психологія навчання. Типи, психологічні моделі та напрями розвитку сучасного навчання. Поняття навчання. Предмет, завдання і мета психології навчання. Навчання та розвиток. Структура навчання. Провідні форми діяльності та домінуючий освітній процес. Основні методи та історичні форми організації навчання. Механізми навчання. Чинники ефективності навчання. Види та типи навчання. Засоби навчання. Психологічні моделі

навчання. Сучасні технології навчання. Структура технологій навчання. Види сучасних технологій навчання. Розвиваюче навчання. Інноваційні технології. Неуспішність. Поняття неуспішності. Причини появи неуспішності. Профілактика неуспішності. Діагностика неуспішності. Шляхи подолання неуспішності.

Психолого-педагогічні аспекти виховання. Психологічні основи формування особистості у процесі виховання. Психологічні основи морального виховання. Самовиховання. Психологічні питання виховання характеру. Поняття виховання. Методичні принципи виховання. Виховні впливи та їх класифікація. Теорії виховання та основні підходи до розв'язання проблем виховання. Психологічні механізми виховання. Методи та прийоми виховання. Теорії морального розвитку особистості. Рівні моральної вихованості особистості. Критерії та показники вихованості. Вікові особливості морального виховання. Характер як одна з проблем педагогічної психології. Формування просоціальної спрямованості особистості: психологічний підхід. Виховання відповідальності, дисциплінованості та самостійності дитини. Психологічні основи самовиховання та самовдосконалення особистості.

Психологічні особливості виховання важких дітей. Проблема перевиховання та психокорекції. Важковиховуваність як психолого-педагогічна проблема. Загальна характеристика девіантної поведінки. Виховання дітей з асоціальною поведінкою. Акцентуації характеру як причина важковиховуваності. Шкільна дезадаптація. Превентивна робота та методи психокорекції девіантів.

Психологія сімейного виховання. Сім'я як інститут соціалізації. Особливості виховного впливу сім'ї. Правила ефективного сімейного виховання дітей. Типові ролі «важких» дітей у сім'ї.

Психологічний аналіз діяльності педагога. Педагогічна діяльність: форми, характеристики, зміст. Особистість педагога як предмет психологічного дослідження. Теоретична модель структури педагогічної діяльності. Педагогічні здібності, уміння їх структура та організація. Спрямованість особистості педагога. Педагогічні якості, вміння, здібності. Структура педагогічних здібностей. Професійна компетентність педагога. Педагогічний такт і педагогічна майстерність педагога. Авторитет педагога. Психологічна самоосвіта педагога та її організація. Індивідуальність педагога. Соціально-психологічні проблеми адаптації молодого педагога до умов педагогічної діяльності. Внутрішньоособистісний конфлікт педагога та його вплив на професійну діяльність. Професійні хвороби та професійні деформації педагога. Професійне вигорання педагога.

Психологічні особливості педагогічного спілкування. Поняття педагогічного спілкування. Стилі педагогічного спілкування. Психологічні бар'єри у педагогічному спілкуванні та шляхи їх уникнення/подолання.

Педагогічна психологія аномальних та екстремальних випадків. Педагогічна психологія аномальних випадків. Затримка інтелектуального розвитку у різному віці. Педагогічна психологія екстремальних випадків. Насильство та інші ситуації, пов'язані із загрозою життю та здоров'ю дитини. Суїциди серед дітей і підлітків. Переживання синдрому втрати.

Керівництво дитячим і педагогічним колективом. Міжособистісні стосунки у дитячому колективі та їх структура. Статус дитини у дитячому колективі як один із чинників формування особистості. Взаємостосунки «педагог-діти». Керівництво дитячими групами та колективами. Навчання дітей взаємодії та спілкуванню. Розвиток особистості у дитячих

групах і колективах. Стиль і методи керівництва педагогічним колективом. Особливості педагогічних конфліктів. Шляхи підвищення ефективності діяльності педагогічного колективу.

Конфлікти у діяльності педагога. Поняття педагогічного конфлікту. Види педагогічних конфліктів. Рольові конфлікти у діяльності педагога. Міжособистісні конфлікти. Внутрішньоособистісні конфлікти та їх прояв у педагогічній діяльності. Профілактика та шляхи вирішення/подолання педагогічних конфліктів.

Психологія професійної освіти. Предмет, завдання, історія розвитку психології професійної освіти. Професійне самовизначення. Класифікації професій. Теорії професійного розвитку. Психологічні аспекти становлення фахівця. Професійна придатність. Профорієнтація. Профвідбір. Адаптація педагога до умов професійної діяльності.

Основна література до курсу:

1. Вікова та педагогічна психологія / Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Київ : Вид-во “Каравела”, 2023. 400 с.
2. Видра О.Г. *Вікова та педагогічна психологія* : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 112 с.
3. Заброцький М.М., Шапошникова Ю.Г. *Педагогічна психологія* : лекції. Херсон : Олді-Плюс, 2019. 114 с.
4. Кутішенко В. П. *Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій)* : навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 128 с.
5. Левус Н. І. *Педагогічна психологія* : методичні матеріали до навчального курсу. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 67 с. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Pedahohichna_psykholohiia_metodychni_materialy.pdf
6. Поліщук В. М. *Вікова і педагогічна психологія* : навчальний посібник. 4-те вид., стер. Суми : Університетська книга, 2019. 352 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29700/1/V_Polish_chuk_WPP_IL.pdf
7. Сергєєнкова О., Столярчук О., Коханова О. *Педагогічна психологія* : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 168 с.
8. Учитель І. Б. *Вікова та педагогічна психологія*: навч. посібник. Дніпро: Середняк Т.К., 2021. 162 с. URL: <http://surl.li/pkbbz>

МОДУЛЬ 4. ПСИХОДІАГНОСТИКА ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОРЕКЦІЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПРАКТИКУМОМ

Місце психодіагностики в системі наукових знань. Історія її становлення, актуальні проблеми та перспективи розвитку. Сутність психодіагностики як науки. Предмет та структура психодіагностики. Клінічна, професійна та освітня психодіагностика. Психодіагностичне обстеження. Види психодіагностичних ситуацій. Основні історичні аспекти становлення психодіагностики. Передісторія: донаукове використання психодіагностичних процедур. Витоки наукової психодіагностики. Виникнення тестування. Виникнення тестового тестування. Тести спеціальних здібностей і досягнень. Інші види діагностичних методик. Історія вітчизняної психодіагностики. Актуальні проблеми, сфери застосування та перспективи розвитку сучасної психодіагностики. Поняття надійності, валідності, репрезентативності та достовірності в психодіагностиці. Консультування (у різних сферах соціальної практики). Проблема особистості та міжособистісних взаємин. Оптимізація навчання і виховання. Прогнозування соціальної поведінки. Проблеми психології війни. Особливості взаємозв'язків психодіагностики з іншими науковими галузями.

Професійно-етичні аспекти психодіагностики. Етапи психодіагностичного процесу. Психологічний діагноз. Основні етапи психодіагностичного процесу. Етап збору даних. Етап переробки і інтерпретації отриманих даних. Етап винесення рішення (побудова діагнозу та прогнозу). Психологічний діагноз та його завдання. Види психологічного діагнозу (за Л. Виготським). Процес встановлення психологічного діагнозу (за Ю. Гільбухом). **Професійно-етичні аспекти психодіагностики. Етичні принципи та правила роботи психолога. Етичні норми психодіагностики.**

Загальна характеристика експериментальних та не експериментальних методів діагностики. Вимоги до методів та методик психодіагностики. Об'єктивний, суб'єктивний та проєктивний підходи у психодіагностиці. Психодіагностична діяльність. Психодіагностична ситуація. Поняття «методу» та «методики». Неекспериментальний метод психодіагностики. Експериментальний метод психодіагностики. Критерії класифікації методів психодіагностики. Основні підходи психодіагностичного методу. Об'єктивний підхід у психодіагностиці. Особистісні та інтелектуальні тести. Суб'єктивний підхід у психодіагностиці. Особистісні опитувальники. Опитувальники станів та настрою. Опитувальники ставлення (анкети). Проєктивний підхід у психодіагностиці. Моторно-експресивні проєктивні методи. Перцептивно-структурні проєктивні методи. Аперцептивно-динамічні проєктивні методи.

Статистичні способи опрацювання результатів вимірів у психологічному дослідженні. Психометричні основи психодіагностики. Вимоги до створення та перевірки методик. Застосування методів математичної статистики у психолого-педагогічних дослідженнях. Класифікація психологічних завдань, що вирішуються за допомогою статистичних методів. Статистична значущість. Шкала й типи шкал. Наочне зображення статистичного розподілу. Представлення даних (групування, табулювання, ранжування, розподіл частот). Формулювання мети та об'єкту дослідження. Розробка програми дослідження. Структура змінних. Загальне поняття статистики, її галузі. Описова статистика. Завдання індуктивної статистики. Кореляційний аналіз. Стандартизація, надійність та валідність психодіагностичного вимірювання. Стандартизація процедури. Стандартизація критерію. Стандартне відхилення. Надійність методики: види і чинники надійності. Поняття валідності. Методи оцінки валідності. Чинники валідності. Достовірність психодіагностичних методів і методик. Психометрія на перехресті психологічної теорії та практики. Психологічне випробування та емпіричне вимірювання. Вибірка респондентів. Методи формування вибірки. Статистичні процедури при розробці психологічного інструментарію. Планування проєкту психологічного вимірювання. Стандартизація вибірки. Нормалізація показників. Комп'ютеризація тестування. Загальна схема аналізу результатів. Алгоритм кількісної обробки даних. Критерії складання висновків.

Психодіагностика у сфері освіти. Особливості психодіагностики у закладі дошкільної освіти. Психодіагностика в закладі освіти. Вимоги до методів і процедури вивчення особистісних властивостей дитини. Характеристика основних груп методів вивчення особистості дитини. Вимоги до процедури збору й обробки психологічної інформації про дитину.

Психодіагностика дітей на різних етапах дошкільного дитинства. Психодіагностика дітей раннього віку: особливості та методи. Діагностика психічного розвитку дітей раннього віку. Особливості психодіагностики дітей раннього віку. Методи психодіагностики дітей третього року життя. Особливості психодіагностики дітей дошкільного віку. Особливості психодіагностики дітей молодшого дошкільного віку. Особливості психодіагностики дітей середнього дошкільного віку. Особливості

психодіагностики дітей старшого дошкільного віку. Методи психодіагностики дітей дошкільного віку. Методи діагностики адаптації до дошкільного закладу. Методи діагностики комунікативної сфери. Методи діагностики пізнавальної сфери. Методи діагностики самосвідомості. Методи діагностики особистісних якостей і міжособистісних стосунків. Методи діагностики психологічної готовності до школи. Психосоціальні методики та методики для соціально-психологічних обстежень в закладі дошкільної освіти (психодіагностичні мінімуми).

Психокорекційна практика як одна з основних форм діяльності практичного психолога. Поняття про психологічну корекцію. Мета і завдання психокорекції. Принципи психокорекційної роботи. Види психокорекції. Основні елементи психокорекційної ситуації.

Специфіка надання допомоги в межах різних напрямів психокорекції. Класичний психоаналітичний підхід З. Фрейда до проблем психокорекції. Індивідуальний підхід до психокорекції А. Адлера. Аналітичний підхід до психокорекції К. Г. Юнга. Клієнт-центрований підхід К. Роджерса. Логотерапія В. Франкла. Екзистенційний напрямок психокорекції. Раціонально-емотивна терапія А. Елліса. Когнітивний підхід А. Бека. Реальнісна терапія У. Глассера. Гештальт-терапія Ф. Перлза.

Теоретичні передумови психокорекційної практики. Форми корекційного впливу. Врахування характеру психологічних проблем, віку та особистісних якостей при виборі форми психокорекційного впливу. Основні етапи психокорекції. Особливості проведення психологічного обстеження з метою планування та визначення завдань корекції. Методи отримання психологічної інформації. Принципи побудови спілкування психолога з клієнтом. Роль невербальних засобів спілкування в одержанні інформації, встановленні контакту та здійсненні впливу. Психологічний простір. Робота з просторовим та фізичним контекстом. Тренінг техніки приєднання.

Особливості організації та проведення психологічної корекції. Вимоги до складання програми психокорекційної допомоги. Особливості складання психокорекційних програм. Завдання психокорекційних програм. Моделі психокорекції. Вимоги до психокорекційної програми. Принципи складання корекційно-розвивальних програм. Основні методичні вимоги до складання психокорекційних програм. Блоки психокорекційного комплексу.

Теоретико-методологічні засади групової психокорекції. Особливості процесуальної діагностики в груповій психокорекції. Поняття про групову динаміку як фактор психокорекції. Результативність групового психокорекційного процесу. Методичні вимоги, спільні для учасників і керівника психокорекційної групи. Методичні положення, обов'язкові для керівника психокорекційної групи. Характерні особливості психокорекційного процесу в групах різної теоретичної інтерпретації. Проведення групової роботи з дітьми різних вікових груп та дорослими. Основні психологічні механізми корекційного впливу гри.

Засади активного соціально-психологічного навчання. Взаємозв'язок психодинамічної теорії АСПН з іншими теоріями. Гештальт-модель психокорекційної групи. Модель групи, центрованої на клієнті. Характерні особливості психокорекційного процесу в групі АСПН. Закономірності динаміки індивідуально-особистісних і групових змін у процесі АСПН. Результативність психокорекційного процесу у групі АСПН.

Сучасні методи практичної психокорекції. Ігротерапія як метод практичної корекції. Характеристика методу ігротерапії. Мета корекційного впливу в ігротерапії. Арт-терапія як

метод практичної корекції. Характеристика методу арт-терапії. Види арт-терапії: музикотерапія, танцювальна терапія. Психодрама як метод групової психокорекції.

Корекційно-розвивальна робота у структурі навчально-виховного процесу в закладі дошкільної освіти. Зміст і завдання корекційно-розвивальної роботи у структурі навчально-виховного процесу в закладі дошкільної освіти. Основні принципи корекційно-розвивальної роботи у структурі навчально-виховного процесу. Цілі і завдання психокорекційних заходів в умовах освітнього закладу. Корекційно-розвиткова робота як складова психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП.

Особливості психолого-педагогічної корекції у роботі з дітьми на різних етапах дошкільного віку. Особливості розвитку та організації психолого-педагогічної корекції пізнавальної сфери дітей на різних етапах дошкільного дитинства. Психолого-педагогічна корекція особистості та емоційно-почуттєвої сфери дітей на різних етапах дошкільного віку. Сім'я як об'єкт психокорекційного впливу. Психокорекція дитячо-батьківських стосунків.

Корекційно-розвиткова робота з дітьми з особливими освітніми потребами у закладі дошкільної освіти. Корекційно-розвивальна робота та її значення при навчанні дитини з особливими освітніми потребами. Основні завдання корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Забезпечення корекційно-розвивальної роботи з дітьми з ООП в межах різних компонентів освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Види корекційно-розвивальних занять. Співпраця психолога з командою психолого-педагогічного супроводу в межах реалізації корекційно-розвивальної роботи в закладі дошкільної освіти. Співпраця та психологічний супровід батьків дітей з ООП.

Консультативна, корекційно-розвивальна і тренінгова допомога в межах діяльності центрів професійного розвитку педагогічних працівників. Психологічний супровід професійного розвитку педагогів. Завдання практичного психолога Центру професійного розвитку педагогічних працівників. Основні напрямки здійснення психологічного супроводу професійного розвитку педагогів. форми і методи психологічного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників.

Основна література до курсу:

1. *Алгоритми діяльності працівників психологічної служби* : Т. 1 / авт. кол. за заг. ред. В.Г. Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 138 с. URL : https://lib.iitta.gov.ua/719662/1/Algoritm_T_1_new.pdf
2. Коць М. О. *Практика психодіагностики та психокорекції в онтогенезі* : методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни. Луцьк : СЛУ імені Лесі Українки, 2018. 19 с.
3. Климчук В.О. *Математичні методи у психології*. Навчальний посібник для студентів психологічних спеціальностей. Київ : Освіта України. 2019. 288 с.
4. *Основи психодіагностики* : метод. рек. з навч. дисц. Уклад.: А. Весельська, Г. Кострікіна, Л. Котлова, Г. Хворова. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 31 с.
5. Павелків Р. В. *Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу*. Київ : «Центр учбової літератури», 2017. 296 с.
6. Панок В. Г. Становлення психологічної служби системи освіти в контексті суспільних трансформацій в Україні. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди: Психологія*. Харків : ХНПУ, 2018. Вип. 58. С. 8-24.
7. Панок В. Г. Становлення психологічної служби системи освіти в контексті суспільних трансформацій в Україні. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди: Психологія*. Харків : ХНПУ, 2018. Вип. 58. С. 8-24.
8. Положення про психологічну службу у системі освіти України. *Офіційний вісник України від 17.08.2018., № 63, стор. 69, стаття 2185, код акта 91144/2018* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#Text>

9. *Психолого-педагогічний супровід виховання і розвитку дітей дошкільного віку з родин учасників АТО і внутрішньо переміщених осіб*: концепція, методика, технології : навчально- методичний посібник. І. О. Луценко, А. М. Богуш, Л. О. Калмикова, В. У. Кузьменко, С. І. Поворознюк, О. Д. Рейпольська ; за наук. редакцією І. О. Луценко. Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 213 с. URL : <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/24604>
10. Тат'янчикова А. О. *Математичні методи в психології*: навчально-методичні рекомендації. Одеса : Фенікс, 2021. 48 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/14690/Методичні%20рекомендації%20Математичні%20методи%20в%20психології.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
11. Чала Ю.М., Шахрайчук А. М. *Психодіагностика*: навчальний посібник. Харків : НТУ «ХП», 2018. 246 с.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ КОМПЛЕКСНИЙ КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН З ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИК ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Комплексний кваліфікаційний екзамєн з дошкільної педагогiки та методик дошкільної освiти для здобувачiв першого (бакалаврського) рiвня вищої освiти зi спецiальностi 012 “Дошкiльна освiта” ОПП “Дошкiльна освiта (Психологiя в закладах дошкiльної освiти)” проводиться за бiлетами, складеними у вiдповiдностi до програми пiдсумкової атестацiї.

Екзаменацiйний бiлет складається з чотирьох питань кiлькох типiв:

- 1–3 питання – питання теоретичного змiсту;
- 4 питання – питання аналітико-проектувального характеру, розв’язування практичної фахової ситуацiї, педагогiчної задачi, оцiнка проблеми та шляхи її вирiшення.

Вiдповiдь студентiв на кожне питання екзаменацiйного бiлету оцiнюється у 25 балiв, загальна максимальна кiлькiсть балiв на всi питання бiлету – 100.

Уснi вiдповiдi студентiв на питання екзаменацiйного бiлету повиннi засвiдчити їхнє знання та розумiння ними важливих завдань, що стосуються полiпшення якостi роботи педагога з дiтьми раннього та дошкiльного вiку. Вiдповiдь студентiв на комплексному квалiфiкацiйному екзамєні з педагогiки та методик дошкiльної освiти виявляє рiвень їх теоретичної та практичної пiдготовки, розумiння ними завдань удосконалення системи педагогiчної роботи в ЗДО Україні, наявнiсть високого професiйно-педагогiчного потенцiалу особистостi, усвiдомлення свого призначення у суспiльствi, поєднання фундаментальних знань з професiйними вмiннями та навичками, загальну культуру, виразнiсть та культуру володiння державною мовою.

Основнi критерiї оцiнювання вiдповiдi студента на екзамєні:

- повнота висвiтлення змiсту питання;
- логiка побудови вiдповiдi;
- зв’язок теоретичного матерiалу з практичною дiяльнiстю вихователя;
- знання науково-методичної лiтератури з актуальних проблем педагогiки дошкiльної та методик дошкiльної освiти;
- культура усного мовлення, володiння державною мовою.

Критерiї оцiнювання вiдповiдi студента на питання теоретичного характеру

Кiлькiсть балiв	Оцiнка	Критерiї
20–25 балiв	вiдмiнно	Студент точно, чiтко, логiчно, повно вiдповiв на запитання бiлету та на питання, поставленi екзаменаторами, вiльно володiє науковою термiнологiєю, наводить приклади з допомiжної лiтератури та власної практики, демонструє бачення практичного застосування вивченого матерiалу в роботi вихователя закладу дошкiльної освiти
14-19 балiв	добре	Студент пiд час вiдповiдi допустив деякi неточностi чи залишилась нерозкритою частина бiлету (до 15%) за умови, що принциповi моменти запитань були розкритi правильно, незначнi помилки усуваються самим студентом, коли на помилки вказує екзаменатор. Студент наводить приклади з власної практики, частково демонструє бачення практичного застосування вивченого матерiалу в у роботi вихователя закладу дошкiльної освiти.

Кількість балів	Оцінка	Критерії
8-13 балів	задовільно	У відповіді студента наявні кілька суттєвих неточностей, відповідь нечітка, 30-50% змісту білета залишається не розкритою, допущені помилки і порушена логіка викладу, що вплинуло на результат та правильність висновків. Відповідь не аргументована прикладами, посиланнями на нормативно-правову базу та літературні джерела. Студент відчуває труднощі при встановленні зв'язку між питаннями білета та його практичним виконанням. На додаткові запитання екзаменатора відповідає у межах 45-50%.
0-7 балів	незадовільно	Студент не засвоїв матеріал у межах програм навчальних дисциплін (менше 50%), не дає конкретної відповіді на питання білета, не наводить прикладів, не ознайомлений з методичною і навчальною літературою з дисципліни, не здатний висвітлити поставлене питання. На додаткові та допоміжні запитання екзаменатора студент часто не знає правильної відповіді. Не володіє базовими категоріями та основними теоретичними поняттями з фахових дисциплін.

Критерії оцінювання розв'язування практичних ситуацій

Кількість балів	Оцінка	Критерії
20–25 балів	відмінно	Студент обґрунтовано, послідовно й логічно аналізує ситуацію з використанням наукової термінології та на основі досвіду, набутого у ході педагогічної практики, демонструє власне бачення ситуації; виявляє уміння будувати чіткий алгоритм дій, спрямованих на професійне і компетентне вирішення проблеми
14-19 балів	добре	Студент послідовно й логічно аналізує ситуацію за стандартною схемою, володіє науковою термінологією, при розв'язанні практичного завдання допущені лише незначні помилки, які усуваються самим студентом після зауваження екзаменатора
8-13 балів	задовільно	Студент допустив помилки у процесі розв'язання задачі, порушена логіка аналізу та етапи здійснення педагогічної технології, необхідної для розв'язання конкретної проблеми, що вплинуло на результат і правильність висновків. Студент частково володіє теоретичним матеріалом з питань, наведених у задачі/проблемній ситуації.
0-7 балів	незадовільно	Студент не оволодів базовим теоретичним матеріалом та практичними навичками професійної діяльності.

Загальна оцінка за комплексний кваліфікаційний екзамен з дошкільної педагогіки та методик дошкільної освіти підраховується як сумарна кількість оцінок, отриманих з кожного питання білета. Оцінка «відмінно» може бути поставлена лише у тому випадку, якщо жодне із питань екзаменаційного білета не було оцінене нижче оцінки «добре».

Загальна оцінка як результат складання екзамену визначається за шкалою ECTS і переводиться у національну шкалу оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Шкала та критерії оцінювання відповіді студента на білет

Оцінка за національною шкалою	Оцінка (бали)	Критерії
Відмінно	A (90–100)	Студент глибоко і всебічно знає зміст питань курсів, наукові першоджерела; логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень компетентності; здатний передбачати, прогнозувати, вирішувати проблемні завдання.
Добре	B (80–89)	студент правильно, логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії та факти. Вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, частково контролює власні навчальні дії.
	C (70–79)	Студент твердо знає навчальний матеріал; досконало володіє практичними навичками; аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування про ті чи інші психолого-педагогічні феномени, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу
Задовільно	D (60–69)	Студент в основному знає зміст питання, але непереконливо відповідає, підмінює поняття; невпевнено виконує практичні завдання, допускає неточності у теоретичних знаннях; не вміє оцінювати педагогічні факти та явища, встановлювати взаємозв'язок теорії та практики
	E (50–59)	Студент знає близько половини навчального матеріалу, здатний його відтворити; розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками знає і розуміє основні положення навчального матеріалу. Відповідь його правильна, але недостатньо осмислена. З допомогою екзаменатора здатний аналізувати, порівнювати, узагальнювати та робити висновки. Вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач
Незадовільно	FX (35–49)	Студент не розкрив питання; не володіє теоретичними знаннями, не знає наукових фактів, визначень; виявляє низький рівень навичок пояснення і обґрунтування фахових явищ і ситуацій

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ПСИХОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Комплексний кваліфікаційний екзамен з психологічних дисциплін для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 012 “Дошкільна освіта” ОПП “Дошкільна освіта (Психологія в закладах дошкільної освіти)” складається з тестових питань (загальна кількість – 200 тестів).

Тестові завдання розміщені у системі електронного навчання Moodle. На проведення іспиту у формі тестування відводиться 60 хвилин.

Тестове завдання (білет) складається з 40 тестових завдань трьох рівнів складності: 20 з яких I рівня та по 10 II і III рівня складності.

До кожного тестового завдання пропонується 4 варіанти відповідей, з яких лише один правильний.

Правильна відповідь на кожне тестове завдання I рівня оцінюється в 2 бали, II і III рівня у 3 бали.

Завдання вважається виконаним правильно, якщо обрано правильний варіант відповіді.

Завдання вважається виконаним неправильно, якщо:

- а) позначено неправильну відповідь;
- б) відповідь не позначено взагалі.

Максимальна кількість балів за результатами тестових завдань складає 100.

Процедура проведення комплексного кваліфікаційного екзамену вимагає обов’язкової ідентифікації/персоніфікації студента.

Загальна оцінка як результат складання комплексного екзамену загалом становить 100 балів, що визначається за шкалою ECTS і переводиться у національну шкалу оцінювання.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ **Шкала оцінювання: національна та ЄКТС**

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90–100)	відмінно
Добре	B (80–89)	дуже добре
	C (70–79)	добре
Задовільно	D (60–69)	задовільно
	E (50–59)	задовільно
Незадовільно	FX (35–49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1–34)	(незадовільно) з обов’язковим повторним курсом

